

970106-1

Analyzujeme-li Descartovu tezi „cogito ergo sum“ s náležitou pozorností, najdeme v pozadí (v nevyslovených předpokladech) jistý evropsky významný předsudek (řeckého původu), který má negativní vliv na pojetí (a sebepojetí) člověka, tedy který má problematický dosah antropologický. Převzeme-li již provedené rolišení mezi cogito cogitans, je zřejmé, že evidence mého „sum“ je spjata s evidencí mého cogito cogitatum, a to znamená: mého minulého, již nejsoucího „cogito“. I když celou tezi přijmeme s velkou (až generózní) otevřeností, je zřejmé, že jde o evidenci mého až dosud plativšího „sum“, tedy o evidenci mého minulého (dosavadního) „já“. Důraz na existenci, jak ji do filosofie s velkou vehemencí jako pojem zavedl Kierkegaard, musel dříve nebo později ukázat antropologickou problematičnost Descartovy teze: člověk jakožto existence není vposledu ani především ten, kým až dosud byl, nýbrž daleko spíše ten, kým teprve bude, kým se stane resp. kým se má stát a kým se – v pozitivním případě už svou aktivitou stává. Ovšem právě tak, jako myšlení myšlené je už – právě v řecko-evropské tradici – myšleno jako dané, by víc, jako objektivované, je i onen subjekt, ono „já“ takového minulého a tudíž už objektivovaného myšlení jen tím minulým, již v minulosti myslivším subjektem, tedy subjektem minulého, již vykonaného a nadále jen ve vzpomínce objektivovaného myšlení – tedy subjektem rovněž pouze vzpomínaným, „faktickým“ a tedy již „umrtveným“. Identifikace tohoto vzpomínaného, myšleného, v myšlenkách konstruovaného „já“ (resp. subjektu, jak tohoto slova od dob německého romantismu užíváme) se skutečným (odvozeno od „skutek“, tedy aktuálně aktivním) subjektem prezentního „cogito-cogitans“ je nejen výrazem, ale v jistém smyslu základem a předpokladem falešné antropologie, která se dokonce dovedla vzepřít oné „revoluční“ proměně, hlubokému převratu v myšlení „jsoucího“, jak se u to pokusil německý romantismus.

(Písek, 970106-1.)